

focuri, 45% au văzut pe cineva ucis și 25% le-au văzut pe toate acestea. „Cu toate aceste lucruri, nervii copiilor sunt pe muchia unei amenințări constante“, susține Bell. „E clar că unii dintre ei vor deveni profund deprimați, alții vor încerca să facă față iar alții vor deveni la rândul lor autori de crimă, infractori“. Amenințarea care planează asupra celor care încearcă să păstreze drumul drept este înfricoșătoare. De exemplu, Sharron Coley de 19 ani, care a crescut pe străzile rău famate din Brooklyn – New York și e unul din personajele principale din noua carte a lui Greg Donaldson – *The Ville* – copilul unor părinți divorțați – tatăl i-a părăsit când avea 12 ani – Coley a văzut prima crimă la 15 ani, când un copil care s-a simțit amenințat de un altul l-a împușcat pe agresor în tâmplă. Coley visează adesea că a ucis și pe cei care vor lua parte la funeraliile lui. Când i s-a reamintit de uciderea recentă a unui bărbat din cartier – împușcat de 16 ori cu o armă supersofisticată când acesta era la pământ – Coley a spus că a uitat cu totul de ea. Aceste lucruri se întâmplau prea des pentru ca el să le mai acorde vreo semnificație.

3. FORȚELE NAȚIONALE

Dincolo de ororile din familie și comunitate, mulți experți spun că există numeroase căi care încurajează apariția ucigașilor cu sânge rece. Sunt trucuri penale care permit multor criminali dintre cei mai violenți să se întoarcă acasă înainte ca sentințele să fie pronunțate. Mulți sunt tratați ca niște eroi cuceritori și își reiau îndeletnicirile criminale. Există un acces foarte ușor la arme în multe cartiere – chiar pentru cei mai tineri. E o industrie a divertismentului care în fiecare an pompează mii de imagini cu violență în casele unor copii care suferă deja pentru că nu au părinți sau pentru că aceștia nu au grijă de ei. Și nu în ultimul rând, sunt pierderile de milioane de slujbe urbane care nu mai sunt disponibile pentru copiii dornici să muncească pentru a evita o viață de violență și crime.

Aceste rezultate subliniază necesitatea unei intervenții timpurii pentru a ajuta copiii să-și cucerească mediul lor.

Cercetătorii au descoperit că unii copii chiar la numai 7 ani pot învăța cum să se vindece pe ei înșiși dacă li se istorisește despre violența de care suferă. Unii experți consideră că deturnarea de la crime/infracțiuni a copiilor mai mari se poate realiza atunci când sunt forțați să se confrunte direct cu efectele violenței asupra celorlalți.

Până în anul 2005, copiii infractori între 15 și 19 ani reprezentând grupul cel mai predispus la violență vor fi cu 23% mai mulți. Dacă nu se descoperă o cale pentru a sparge cercul vicios al violenței, mulți se tem că aceasta va însemna apariția unui grup chiar mai mare de „ucigași cu pietre“.

Cristina Spiridon

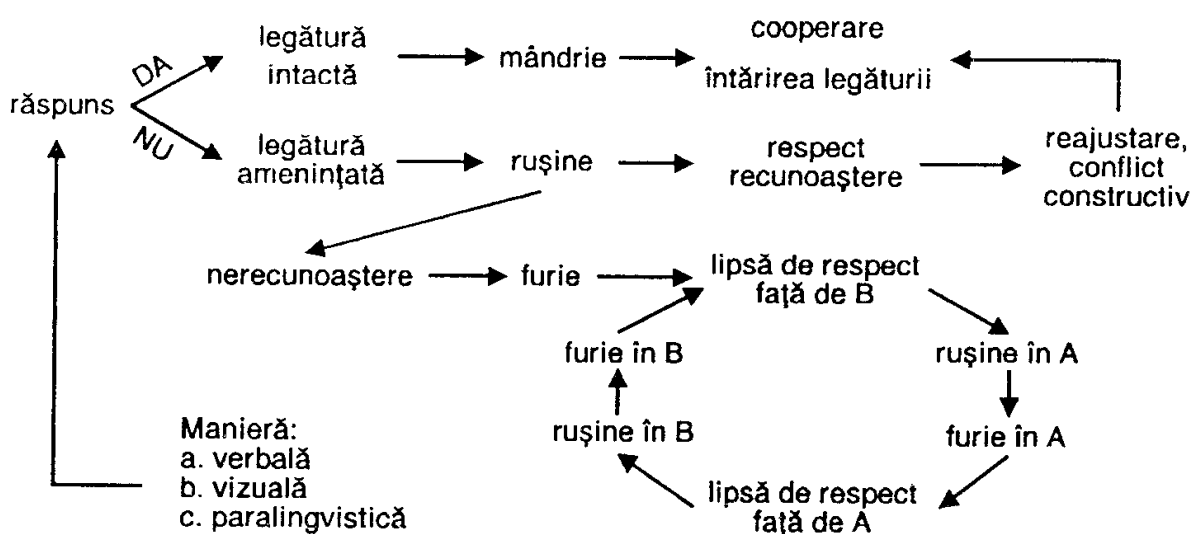
THOMAS J. SCHEFF, SUZANNE M. RETZINGER, *Emotions and violence. Shame and rage in destructive conflicts*, Lexington Books, D. C. Health and Company/Lexington, Massachusetts/Toronto, 1991

Această lucrare propune o nouă teorie privitoare la sursele violenței distructive în civilizația noastră. Abordarea celor doi autori integrează mai multe alte căi, în special cele sociologice, psihologice, istorice și politice. O asemenea integrare poate fi una dintre soluțiile ce lipsesc abordărilor existente asupra violenței; ceea ce lipsește acestora, în viziunea autorilor, este problematica acțiunii umane. Asemenea tuturor abordărilor formale ale comportamentului uman, teoriile

asupra cauzelor violenței duc lipsă de explicarea înțelesului acțiunii, a modului particular în care indivizii comit acte de violență.

Autorii dezvoltă o explicație a conflictelor distructive în termenii a două concepte interrelaționate: alienare și rușine. Violența îndelungată apare dacă sunt îndeplinite două condiții de bază: prima, părțile aflate în conflict sunt alienate una față de cealaltă și trăiesc un sentiment de rușine; a doua, starea lor de alienare și de rușine nu sunt recunoscute ca atare. Este făcută sublinierea că nu alienarea sau rușinea ca atare produc violență; aceste stări pot conduce la fel de bine la îmbunătățirea relațiilor sociale alterate. Alienarea și rușinea conduc la violență numai când ele sunt reprimate sau deghizate, deci nerecunoscute.

Principala temă a acestei lucrări este explicația relevantă pentru toate formele de agresiune distructive. Rușinea provoacă furie care conduce la agresiune; există însă și anumite forme ale rușinii care previn violența. Rușinea este în același timp o cauză majoră a violenței și emoția cea mai implicată în prevenirea violenței. Teoria conflictului propusă de Scheff și Retzinger este rezumată în figura de mai jos:

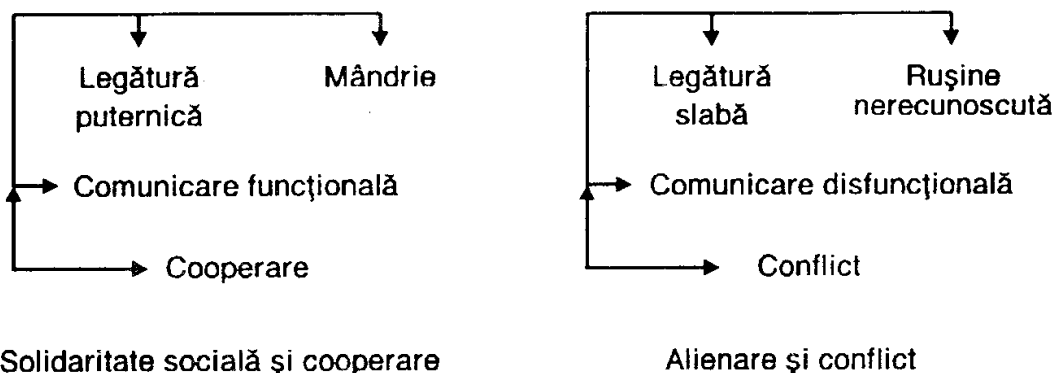
Rușinea și alienarea au părți egale în teoria propusă pentru că sunt considerate denumiri pentru fațete diferite ale aceleiași realități: rușinea este tratată ca fiind aspectul individual al deconectării sociale, iar alienarea ca pe aspectul social al acestei rupturi. Sentimentele și relațiile sociale corespund între ele: mândria este sentimentul ce corespunde solidarității sociale, rușinea corespunzând alienării.

Noua teorie are cinci componente: implică o explicație a *secvențelor cauzale în contextul* lor detaliat; explicația e bazată pe *concepte* precis formulate, aplicată pe *cazuri concrete* folosind o *metodă* bine definită. Integrarea acestor cinci componente (teorie, metodă, cazuri ce implică secvențe și context) este necesară pentru o teorie sistematică a violenței ce nu trebuie să omită acțiunea umană.

Rușinea apare mult mai frecvent în relațiile umane decât este recunoscut, dar devine distructivă numai când prezența sa este complet reprimată. Negarea rușinii este instituționalizată în societățile moderne, din acest motiv dinamica rușinii fiind conectată atât cu structura socială, cât și cu personalitatea individuală.

Legăturile sociale sigure, puternice, cer și sunt bazate pe comunicarea directă, pe când cele nesigure, slabe, generează și sunt cauzate de comunicarea indirectă și inadecvată. Forma izolată a alienării este în mod obișnuit însoțită de tăcere sau conflicte distructive, pe când forma „topită“ a alienării (cazul în care individul este complet subordonat grupului de apartenență B exces de integrare) este însoțită de conformitate și de „ascunderea“ informațiilor negative. Comunicarea directă și deschisă este funcțională pentru relațiile sociale, pe când cea indirectă și neadecvată este disfuncțională.

Scheff și Retzinger propun patru dimensiuni ca fiind fundamentele pentru relațiile sociale: starea legăturii (gradul de armonizare), starea sentimentelor ce le însoțesc, patternurile de comunicare și gradul de cooperare. Relațiile dintre aceste patru variabile sunt arătate în figurile de mai jos:

Rezultă că nivelul cooperării este determinat de modalitățile de comunicare, care la rândul lor sunt generate de starea legăturii sociale și a sentimentelor ce le corespund. Teoria este enunțată sub forma a două propoziții:

1. Nivele înalte ale cooperării sunt bazate pe patternuri eficiente ale comunicării, ce depind de armonizare și mândrie.

2. Conflictul distructiv este cauzat de patternuri disfuncționale de comunicare, ce sunt generate de alienarea și rușinea nerecunoscute ca atare.

Metoda folosită de autori este interdisciplinară și multinivelară, combinând metode din psihologie lingvistică și sociologie. Metoda constă în analiza secvențială de discurs parte/întreg.

Conceptele sociologice, cum ar fi solidaritatea sau alienarea, sunt definite foarte clar, încât pot fi aplicate la episoadele specifice ale comportamentului. De exemplu, manifestările mândriei sunt indicatori ai solidarității, iar rușinea nerecunoscută este un indicator al alienării.

Teoria lui Scheff și Retzinger completează lucrările anterioare care tratează etichetarea. Rușinea nerecunoscută este văzută ca o cauză a devianței primare, dar și secundare: în familie cauzează devianța primară, iar în interacțiunea dintre familie și comunitate cauzează devianța secundară.

Abordarea conflictelor făcută de către cei doi autori se bazează pe trei postulate. Primele două sunt teoretice, al treilea e metodologic. Primul postulat: „Conflictul este un fenomen social și are cauze sociale“. Pentru a înțelege conflictul distructiv este necesară înțelegerea structurii și a procesului social specific nu numai conflictului în sine ci și a civilizației în care are loc. Tipul și amploarea conflictului sunt determinate de natura disputei, caracterul disputanților și de civilizația din care ei fac parte. Al doilea postulat: „Alienarea și sentimentele joacă un rol central în conflictele distructive“. Două sentimente sunt principale: mândria și rușinea, care sunt și noțiunile-cheie pentru procesele de cooperare și conflict. Mândria și rușinea oferă informații foarte clare despre starea relației sociale, care altfel ar rămâne invizibilă; ele semnalează „temperatura“ relației, informațiile oferite de ele fiind întotdeauna valabile. Mândria semnalează și generează solidaritate și armonizare între persoane și grupuri; rușinea semnalează alienare și lipsă de armonizare. Când rușinea este recunoscută poate fi utilizată pentru repararea legăturilor deteriorate. Când rușinea nu este recunoscută poate conduce la furie, care la rândul ei poate determina folosirea unor metode de comunicare nerespectuoase. Aceste metode, la rândul lor, determină o rușine și furie viitoare, ad infinitum. Negarea și deghizarea rușinii separă oamenii unii de alții, pe când rușinea explicită semnalează starea legăturii, permițând întărirea acesteia. Al treilea postulat sugerează o metodă de investigare a naturii exacte a conflictului distructiv: analiza cuvânt-cuvânt a textelor. Când aceste texte sunt dialoguri permit o analiză a secvențelor evenimentelor, analiză ce conduce la o explicație a cauzelor conflictelor.

Patternul de blamare și de negare este exemplificat de către autori prin cazul germanilor și a lui Hitler în perioada premergătoare celui de-al doilea război mondial. Teoria etichetării este

potrivită pentru acest caz: Germania a acționat și a făcut astfel vizibilă patologia ascunsă a sistemului mai mare din care făcea parte. A izola o persoană sau țară ca fiind singura cauză înseamnă a ignora și nega sistemul mai mare din care ele sunt doar o parte.

Într-o ordine socială justă, comportamentul deviant, în concordanță cu teoria lui Scheff și Retzinger, ar trebui să fie pedepsit prin oprobriu public și vizibil, urmat de reacceptarea publică (așa-numitul oprobriu reintegrativ). De asemenea, actele dezirabile trebuie să fie recompensate rapid și în mod public. O ordine socială stabilă, dreaptă și eficace are nevoie nu numai de o guvernare care să aplice legile, dar și de o infrastructură socială care să genereze cele trei feluri de sancțiuni pozitive și negative enumerate mai sus. Această teorie are implicații și în domeniul relațiilor dintre națiuni. Absența unei ordini drepte și eficace între națiuni, o stare ce se situează la limita anarhiei internaționale, se datorează nu numai lipsei unei guvernări internaționale, dar și lipsei unei infrastructuri care să construiască și să susțină comunitatea prin mijloace materiale și morale. Sunt doar câteva organizații care răsplătesc acțiunile dezirabile ale indivizilor și națiunilor și încă și mai puține cele care sancționează negativ, prin oprobriul public, actele nedezirabile. Premiul Nobel și Olimpiadele sunt exemple ale părții pozitive, partea negativă fiind reprezentată doar de o organizație bine cunoscută, Amnesty International.

Structura civilizației noastre pare a fi tot mai mult caracterizată de alienarea conștiinței, de relații ce sunt în același timp și izolate și „topite”. Cultele și sectele, din ce în ce mai numeroase, reproduc în interiorul națiunilor alienarea bimodală ce s-a dovedit a fi fatală între națiuni: „topire” în interiorul grupurilor, izolare între ele. Până când ceva nou va apărea, spirala alienării și violenței va continua să se autoalimenteze. Un prim pas către înnoire ar trebui să fie acordarea unei mai mari atenții naturii legăturilor sociale și sentimentelor de mândrie și rușine ce le sunt asociate. Dacă vom putea înțelege și recunoaște adevărata noastră condiție, atunci poate o vom putea schimba.

Alexandru Teodorescu

LINDA B. BOURQUE, *Defining rape*, Duke University Press, 1989

Conținutul cărții *Defining rape* pe care o recenzăm, precum și interesul sociologic al problemei dezbătute reiese chiar din titlul lucrării. Inclus în categoria infracțiunilor comise prin violență și agresivitate, violul reprezintă pentru majoritatea societăților un act antisocial de o deosebită gravitate și una dintre formele de victimizare a femeii cel mai frecvent întâlnite.

Ce este violul? Care sunt factorii etiologici mai importanți implicați în asemenea tip de delict? Care este atitudinea societății față de cuplul violator-victimă? Acestea sunt numai câteva dintre întrebările la care încearcă să răspundă, autoarea lucrării.

În prima parte a cărții sunt trecute în revistă o serie de teorii feministe, psihologice și sociologice cu privire la viol, însă principala preocupare a autoarei a reprezentat-o analiza unor definiții ale violului, analiză desfășurată pe baza informațiilor existente în mai multe lucrări de specialitate.

Concluzia principală la care Linda B. Bourque ajunge în urma analizei efectuate este că, în definirea violului trebuie să se țină cont de varietatea complexă a variabilelor sociale și psihologice. În cazul violului, spre deosebire de alte infracțiuni, actul antisocial este subiect de interpretare, în primul rând de către victimă și violator, apoi de către organele judiciare. Ca urmare, subliniază autorarea, definițiile violului sunt mult mai nuanțate decât consideră unii cercetători. Aceasta face necesară investigarea consecințelor acestei diversități atât pentru organele judiciare, dar și pentru cercetările științifice viitoare.

Lucrarea surprinde implicațiile lipsei de acord în ceea ce privește definirea violului pentru victimele acestei infracțiuni, pentru violatori, precum și pentru agenții legali.